

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga LV 1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2013.gada 26.aprīlī Nr.1-6/10

Latvijas Republikas Satversmes tiesai

Jura Alunāna ielā 1,
Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr. 2012-25-01

Tiesībsarga birojā ir saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses Aijas Brantas 2013.gada 25.marta lēmums, kurā tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2012-25-01 „Par 2007.gada 1.novembra Maksātnešpējas likuma 138.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 105.pantam”. Ar šo lēmumu tiesībsargs ir uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc viņa ieskata varētu būt nozīme lietā, kā arī iesniegt Satversmes tiesai tiesībsarga rīcībā esošos dokumentus par šiem jautājumiem.

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto Latvijas Republikas tiesībsarga kompetenci, sniedzu Jums šādu viedokli.

[1] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk - Satversme) 92.pants nosaka, ka *ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.* No konstitucionālās sūdzības izriet, ka pēc būtības apstrīdētā 2007.gada 1.novembra Maksātnešpējas likuma 138.panta (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar apstrīdēto normu esot ierobežotas tā tiesības uz efektīva tiesas procesa pieejamību un tiesības uz izpildāmu tiesas spriedumu.

Apstrīdētā norma, kura spēku zaudēja 2010.gada 1.novembrī, nosaka, ka *lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu pieņem noslēguma kreditoru sapulce ne vēlāk kā mēnesi pēc bankrota procedūras pasākumu izpildes. Lēmums par bankrota procedūras pabeigšanu ir pieņemts, ja par to nobalso vairāk nekā puse klātesošo balsstiesīgo kreditoru.* Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka tādējādi kreditoru sapulcei ir piešķirtas tiesības pieņemt lēmumu par bankrota procedūras pabeigšanu neatkarīgi no tā, vai vispārējās jurisdikcijas tiesā ir vai nav beigusies tiesvedība par personas atzīšanu

par kreditoru šajā maksātnespējas procesā. Gadījumā, ja šāda tiesvedība turpinās, tiesas process kļūstot neefektīvs un sagaidāmais tiesas spriedums – neizpildāms.

Kā Satversmes tiesa to jau ir atzinusi, „maksātnespējas process ir specifisks un atšķiras no vispārējās civilprocesuālās kārtības”¹. Tas ir īpašs tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir „veicināt maksātnespējas subjekta maksātnespējas atjaunošanu un aizsargāt kreditoru kopuma intereses parādnieka ierobežotas maksātnespējas vai maksātnespējas gadījumā”². Apstrīdētā norma stājās spēkā ar 2009.gada 1.jūliju un, kā tas izriet no Saeimas atbildes raksta šajā lietā, tās pieņemšanas nepieciešamību pamatoja likumdevēja mērķis veicināt maksātnespējas procesa ātrāku gaitu un atslogot tiesu darbu. Tomēr tas nenozīmē, ka maksātnespējas procesa ietvaros netiktu nodrošināta tiesas kontrole.

Administrators loma maksātnespējas procesā ir nodrošināt efektīvu un likumīgu tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa norisi. Lēmumus un rīcību juridiskās personas maksātnespējas procesā var apstrīdēt tiesā saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹¹pantu³, fiziskas personas maksātnespējas procesā – Civilprocesa likuma 363.²¹pantu. Sūdzību par administratora lēmumu vai rīcību tiesā var iesniegt kreditors, parādnieka pārstāvis vai trešā persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas. Kad šāda sūdzība ir iesniegta, tiesa izvērtē pārsūdzētā administratora lēmuma vai rīcības likumību. Ja tā konstatē, ka administratora lēmums vai rīcība neatbilst normatīvo aktu prasībām, tiesa apmierina sūdzību un uzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu. Savukārt, ja tiesa konstatē, ka pārsūdzētais administratora lēmums vai rīcība ir likumīga, tā sūdzību noraida. Gadījumā, ja, izskatot sūdzību par administratora lēmumu vai rīcību, tiesa konstatē, ka ir strīds par tiesībām, tā nosaka termiņu, kādā sūdzības iesniedzējs var celt prasību tiesā vispārējā kārtībā.

Izskatāmajā lietā pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis savas tiesības vērsties tiesā ar sūdzību par administratora rīcību. Tiesa minēto sūdzību ir izskatījusi un atzinusi, ka administratora lēmums ir likumīgs. Lai nodrošinātu maksātnespējas procesa efektivitāti, šis tiesas nolēmums nav pārsūdzams.

Tas, ka maksātnespējas procesa ietvaros taisītais tiesas nolēmums nav pārsūdzams, nepārkāpj tiesības uz taisnīgu tiesu, jo valstij nav pienākuma jebkuras kategorijas lietā nodrošināt lietas izskatīšanas iespējas tiesā vairākās instancēs.⁴ Turklāt gadījumā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ (kā tas ir izskatāmajā lietā, kad maksātnespējas procesa ietvaros tiesas taisītais nolēmums nav pārsūdzams) un lietā ir konstatēti būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, Augstākās tiesas priekšsēdētājs,

¹ Satversmes tiesas 2002.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2001-08-01, secinājumu daļas 4.punkts.

² 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likuma 1.pants.

³ Šeit un turpmāk atsauces uz normatīvajiem aktiem attiecas uz to redakcijām, kādas bija spēkā apstrīdētās normas pastāvēšanas laikā.

⁴ Satversmes tiesas 2008.gada 2.jūnija spriedums lietā 2007-22-01, 11.punkts.

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs vai ģenerālprokurors var iesniegt Senātam protestu.⁵

Pieteikuma iesniedzējs vērsās pie Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētāja un ģenerālprokurora, taču neviens no viņiem nekonstatēja būtiskus materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumus un atteicās iesniegt protestu. Tomēr ir uzskatāms, ka normatīvajos aktos paredzētā iespēja vērsties tiesā, kā arī iespēja pārbaudīt tiesas nolēmuma likumību un pamatojumu, nodrošina indivīda tiesības uz efektīva tiesas procesa pieejamību, neskatoties uz to, ka pieteikuma iesniedzēja gadījumā tas neradīja pieteikuma iesniedzējam vēlamas sekas. Arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tirdzniecības tiesību komitejas (UNCITRAL) izdotajās vadlīnijās maksātnespējas tiesību politikas veidotājiem⁶, kurās ir apkopota vairāku valstu pieredze svarīgāko maksātnespējas institūtu regulēšanā, attiecībā uz apstrīdētiem kreditoru prasījumiem ir norādīts, ka *gadījumos, ja maksātnespējas procesa ietvaros ir strīds par kreditora prasījumu, ir būtiski paredzēt efektīvu un sakārtotu procedūru. Šādu prasījumu provizoriska atzīšana līdz strīds ir atrisināts mazinātu iejaukšanos maksātnespējas procesā un prasību tiesvedību skaitu. Ja apstrīdētie prasījumi nav ātri un efektīvi atrisināmi, iespēja apstrīdēt prasījumu var tikt izmantota, lai traucētu procesu un radītu nevajadzīgu kavēšanos. Vairākumā maksātnespējas likumu ir paredzēta iespēja šādu strīdu izskatīt tiesā, nodrošinot lēmuma galīgumu.*

Cits aspekts ir tiesu sistēmas efektīva izmantošana. Pēc tiesas, kurā ierosināta attiecīga maksātnespējas procesa lieta, nolēmuma (ar kuru administratora lēmums ir atzīts par likumīgu un kurā nav konstatēts strīds par tiesībām) pieteikuma iesniedzējs ir vērsies tiesā vispārējā kārtībā ar pēc būtības identisku prasību – atzīt to par nodrošināto kreditoru un nošķirt nekustamo īpašumu un kustamo mantu no kopējās mantas, uz kuru vērsti kreditoru prasījumi. Tas rada papildu slodzi tiesu sistēmai, ko likumdevējs ir centies novērst, tostarp pieņemot apstrīdēto normu.

Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka pastāv risks, ka vispārējās jurisdikcijas tiesā taisīts spriedums var nebūt izpildāms, ja maksātnespējīgā sabiedrība, saistībā ar kuru ir celta prasība, lietas izskatīšanas laikā tiek izslēgta no komercreģistra sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu. Tādā gadījumā tiktu ierobežotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz izpildāmu tiesas spriedumu.

Maksātnespējas procesa ietvaros, ja ir iestājies kāds no Maksātnespējas likuma 139.panta otrajā daļā minētajiem apstākļiem, administrators iesniedz tiesai pieteikumu par maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu.⁷ Tiesa izvērtē pieteikumu un pierādījumus un lemj par maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu. Ja tiesa pieņem nolēmumu izbeigt maksātnespējas procesa lietu pabeigtas bankrota procedūras dēļ, tā taisa nepārsūdzamu nolēmumu, uz kura pamata juridiskā persona tiek izslēgta no

⁵ Civilprocesa likuma 483.un 484.pants.

⁶ UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, New York, 2005, 260.lpp.; pieejams http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.

⁷ Maksātnespējas likuma 139.panta otrā daļa, Civilprocesa likuma 384.pants.

komercreģistra. Līdz ar to, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 8.punktu, tiek izbeigtas tiesvedības arī citās tiesās, tā kā šis apstāklis ir nenovēršams un padara lietas izskatīšanu pēc būtības par neiespējamu⁸. Tādējādi nav iespējama pieteikuma iesniedzēja minētā situācija, ka tiesa pasludinātu spriedumu, kurā viena no pusēm būtu pastāvēt beigusi juridiskā persona.

Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka ar Maksātnespējas likuma 138.pantu būtu pārkāptas Satversmes 92.pantā noteiktās tiesības.

[2] Satversmes 105.pants nosaka, ka *ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību*. No konstitucionālās sūdzības izriet, ka pēc būtības apstrīdēta apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 105.panta pirmajam teikumam.

Šajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma ierobežo tā tiesības tiesas ceļā panākt sava īpašuma tiesību aizsardzību, pamatojoties uz jau iepriekš minēto apstākli, ka kreditoru sapulce var lemt par bankrota procedūras pabeigšanu neatkarīgi no tā, vai vispārējās jurisdikcijas tiesā ir vai nav beigusies tiesvedība par personas atzīšanu par kreditoru šajā maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas procesa ietvaros Maksātnespējas likumā ir skaidri paredzēta kreditora aizsardzība gadījumā, ja administrators nav atzinis kreditora prasījumu. Ja kreditors pārsūdz šo administratora lēmumu, kreditora prasījums netiek izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra. Šis kreditora prasījums paliek kreditoru prasījumu reģistrā arī tad, ja tiesa atzīst, ka starp pusēm pastāv strīds par tiesībām un sūdzības iesniedzējs tiesas noteiktajā termiņā ceļ prasību tiesā vispārējā kārtībā. Tad kreditoru prasījums reģistrā saglabājas līdz ir stājies spēkā tiesas, kas izskata strīdu par tiesībām, nolēmums.⁹

Gadījumā, ja kreditors prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā ceļ pēc savas iniciatīvas, nevis saskaņā ar tiesas spriedumu, kas taisīts, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 363.¹¹panta ceturto daļu, kreditora prasījums nav aizsargāts, jo uz to nav attiecināma Maksātnespējas likuma 74.panta ceturrtā, piektā un sestā daļa. Šādā situācijā (proti, kad tiesa nav konstatējusi, ka starp pusēm pastāv strīds par tiesībām, bet kreditors ir cēlis prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā) kreditora prasījums ir izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra.

Var piekrist pieteikuma iesniedzējam, ka šādā gadījumā, tiesības uz īpašumu tiek aizskartas (jo šis prasījums nav iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā). Tomēr šāds aizskārums ir samērīgs, ja ņem vērā aizskārumu, kāds varētu rasties pārējiem kreditoriem un visai uzņēmējsabiedrības videi. Arī Eiropas Cilvēktiesības tiesa

---

⁸ Civilprocesa likumu komentāri I daļa (1.-28.nodaļa), Tiesu nama aģentūra, 2001, 500.lpp.

⁹ Maksātnespējas likuma 74.panta ceturrtā, piektā un sestā daļa.

(turpmāk – ECT) savā spriedumā lietā *Luordo* pret Itāliju¹⁰, vērtējot indivīda tiesības uz sava īpašuma aizsardzību, kas ir noteiktas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantā, ir atzinusi, ka šīs tiesības ietver tiesības pārvaldīt un rīkoties ar savu īpašumu. Tomēr tas neizslēdz 1.protokola 1.panta otrajā rindkopā noteiktās *valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm*. ECT norādīja, ka parādnieka tiesības pārvaldīt un rīkoties ar viņa vai viņas īpašumu ir ierobežojamas, ievērojot balansu starp vispārējām interesēm nodrošināt parādnieka maksājumus kreditoriem un parādnieka personīgās intereses nodrošināt tiesības uz sava īpašuma izmantošanu¹¹. Konkrētajā lietā maksātnespējas process ilga 14 gadus un 8 mēnešus, tādēļ parādnieka tiesību ierobežojums tika atzīts par nesamērīgu ar sasniedzamo mērķi. Satversmes tiesā izskatāmajā lietā ir aizskartas kreditora tiesības uz sava īpašuma aizsardzību, taču arī tās ir jāsabalansē ar vispārējām pārējo kreditoru un sabiedrības interesēm. Tiesībsarga ieskatā tas nebūtu samērīgi, ja likumdevējs būtu paredzējis, ka maksātnespējas process netiek izbeigts, kamēr nav atrisināti visi iespējamie potenciāli ar parādnieku saistītie strīdi ārpus maksātnespējas procesa. Maksātnespējas procesa mērķis ir vērsts uz kreditoru kopuma interešu aizsardzību¹² parādnieka ierobežotas maksātnespējas vai maksātnespējas gadījumā.

Līdz ar to uzskatu, ka apstrīdētā norma ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tai ir leģitīms mērķis (ātrs un efektīvs maksātnespējas process) un apstrīdētā norma ir samērīga ar leģitīmo mērķi. Šajā gadījumā prasības pieteicēja tiesību aizskārumu ir radījusi nevis pati tiesību norma, bet tās piemērošana.

Informēju, ka Tiesībsarga birojā nav saņemtas sūdzības par apstrīdēto normu.

Ar cieņu,

tiesībsargs

J.Jansons

Birģele 67686768

---

¹⁰ 32190/96, ECHR 2003–IX

¹¹ Turpat, 67.-71.punkts.

¹² Maksātnespējas likuma 5.panta pirmā daļa.